Aplicații ale trigonometriei în geometrie

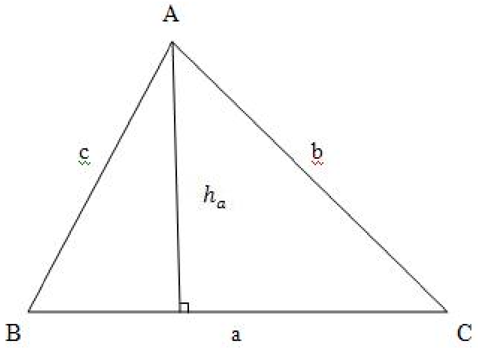

Fiind dat triunghiul ABC, vom folosi următoarele notații:

- a, b, c pentru lungimile laturilor $[BC], [AC]$, respectiv $[AB]$;
- $p = \frac{a+b+c}{2}$ semiperimetrul;
- A, B, C pentru măsurile unghirilor triunghiului;
- h_a, h_b, h_c - lungimile înălțimilor triunghiului;
- R - lungimea razei cercului circumscris, al cărui centru se află la intersecția mediatoarelor;
- r - lungimea razei cercului încris, al cărui centru se află la intersecția bisectoarelor;
- S - aria triunghiului.

Trecem în revistă următoarele rezultate importante:

1) **Teorema sinusurilor**: $\frac{a}{\sin A} = \frac{b}{\sin B} = \frac{c}{\sin C} = 2R$.

Teorema cosinusurilor:

$\cos A = \frac{b^2+c^2-a^2}{2bc}$ şi analog $\cos B = \frac{a^2+c^2-b^2}{2ac}$; $\cos C = \frac{a^2+b^2-c^2}{2ab}$

2) Formule pentru R, r:

$$R = \frac{abc}{4S}, \quad r = \frac{S}{p}.$$

3) Formule pentru aria triunghiului:

a) $S = \frac{1}{2} ah_a$ şi analog $S = \frac{1}{2}\ bh_b, S = \frac{1}{2}\ ch_c$
b) $S = \frac{1}{2}\ bc \sin A$ şi $S = \frac{1}{2}\ ac \sin B\ , S = \frac{1}{2}\ ab \sin C$
c) (Heron) $S = \sqrt{p(p-a)(p-b)(p-c)}$.

Observație: Este util pentru rezolvarea problemelor care apar în variantele de bacalaureat să amintim câteva dintre teoremele referitoare la triunghiul dreptunghic:

1) Într-un triunghi dreptunghic, suma pătratelor catetelor este egală cu pătratul ipotenuzei. (Pitagora)
2) Într-un triunghi dreptunghic, lungimea medianei corespunzătoare ipotenuzei este egală cu jumătate din lungimea ipotenuzei.

3) Într-un triungji dreptunghic, lungimea catetei care se opune unui unghi de 30^0 este egală cu jumătate din lungimea ipotenuzei.

Aplicații

1) Să se calculeze $\sin A$, ştiind că în triunghiul ABC se cunosc $AB = 4, BC = 2$ şi $m(\hat{C}) = 60^0$.

Din teorema sinusurilor $\frac{a}{\sin A} = \frac{c}{\sin C}$ şi cum se cunosc

$BC = a = 2$, $AB = c = 2$ şi $m(\hat{C}) = 60^0$,

rezultă $\frac{2}{\sin A} = \frac{4}{\sin 60^0}$ şi dacă

$4 \sin A = 2 \cdot \frac{\sqrt{3}}{2}$, de unde

$\sin A = \frac{\sqrt{3}}{4}$.

2) Să se calculeze $\sin A$, ştiind că în triunghiul ABC se cunosc latura $BC = 10$ şi raza cercului circumscris egală cu 10.

Din teorema sinusurilor $\frac{a}{\sin A} = 2R$, deci

$\sin A = \frac{a}{2R} = \frac{1}{2}$, deci

$m(\hat{A}) = 30^0$.

3) Să se calculeze lungimea laturii AC a triunghiului ABC ştiind că $m(\hat{B}) = 45^0, m(\hat{C}) = 30^0$ şi $AB = 10$.

Din teorema sinusurilor :

$$\frac{a}{\sin A} = \frac{b}{\sin B} = \frac{c}{\sin C}$$

Avem $AB = c = 10$, $\sin B = \sin 45^0 = \frac{\sqrt{2}}{2}$, $\sin C = \sin 30^0 = \frac{1}{2}$ şi deci

$$b = AC = \frac{c\ \sin B}{\sin C} = 10 \cdot \frac{\sqrt{2}}{2} \cdot 2 = 10\sqrt{2}.$$

4) Să se calculeze lungimea laturii BC a triunghiului ABC ştiind că $m(\hat{A}) = 30^0$ şi raza cercului circumscris triunghiului este egală cu 4.

Din $\frac{a}{\sin A} = 2R$ rezultă

$a = 2R \sin A$, deci

$BC = 2 \cdot 4 \sin 30^0 = 4$.

5) Să se calculeze raza cercului circumscris triunghiului ABC ştiind că $BC = 20$ şi $m(\hat{A}) = 60^0$.

Din $\frac{a}{\sin A} = 2R$ rezultă

$R = \frac{a}{2 \sin A}$, adică

$R = \frac{20}{2 \cdot \frac{\sqrt{3}}{2}}$ şi deci

$R = \frac{20\sqrt{3}}{3}$.

6) În triunghiul ABC se cunosc $AB = AC = 6$ şi $BC = 6\sqrt{3}$. Să se calculeze $\cos B$.

Avem $\cos B = \frac{AB^2 + BC^2 - AC^2}{2AB \cdot BC}$ din teorema cosinusurilor.

Rezultă $\cos B = \frac{36 + 36 \cdot 3 - 36}{2 \cdot 6 \cdot 6\sqrt{3}} = \frac{36 \cdot 3}{2 \cdot 36\sqrt{3}}$, adică

$\cos B = \frac{\sqrt{3}}{2}$ şi

$m(\hat{B}) = 30^0$.

7) Să se determine lungimea laturii BC a triunghiului ABC, ştiind că $AC = 6, AB = 4$ şi $m(\hat{A}) = 60^0$.

Din teorema cosinusurilor

$\cos A = \frac{b^2 + c^2 - a^2}{2bc}$ şi cum

$AC = b = 6, AB = c = 4$, avem

$\cos 60^0 = \frac{36 + 16 - a^2}{2 \cdot 6 \cdot 4}$ şi
$a^2 = 52 - 48 \cdot \frac{1}{2}$, deci

$a^2 = 28$, rezultă

$a = 2\sqrt{7}$.

8) Calculați perimetrul triunghiului NMP , ştiind că $MN = 2, MP = 3$ şi $\widehat{MNP} = 120^0$.

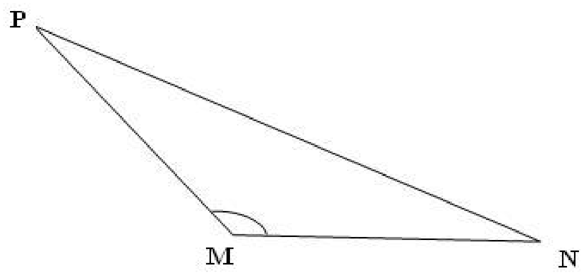

Perimetrul este egal cu suma lungimilor laturilor triunghiului.
Din teorema cosinusurilor
$\cos M = \frac{MN^2+MP^2-NP^2}{2MN\cdot MP}$.
Rezultă

$NP^2 = 4 + 9 - 12\cos 120^0$,
$\cos 120^0 = \cos(180^0 - 60^0) =$
$-\cos 60^0 = -\frac{1}{2}$ şi deci
$NP^2 = 13 + 6$.

Avem $NP = \sqrt{19}$ şi $MN + MP + NP = 5 + \sqrt{19}$.

9) Să se calculeze aria triunghiului MNP dacă $MN = MP = 6$ şi $m(\widehat{PMN}) = 120^0$.

Avem

$S = \frac{1}{2}MN \cdot MP \cdot \sin\widehat{PMN} = \frac{1}{2}\cdot 36 \cdot \sin 120^0 = 18\sin(180^0 - 60^0) = 18\sin 60^0 = 18 \cdot \frac{\sqrt{3}}{2} = 9\sqrt{3}$.

10) Aflați aria triunghiului MNP dacă $MN = 6, NP = 4$ şi $m(\widehat{MNP}) = 45^0$.

Avem $S = \frac{1}{2}MN \cdot NP \cdot \sin\widehat{MNP} = \frac{1}{2}\cdot 24 \cdot \sin 45^0$ şi deci

$S = 12 \cdot \frac{\sqrt{2}}{2} = 6\sqrt{2}$.

11) Să se calculeze lungimea înălțimii din A a triunghiului ABC, ştiind că $AB = 3, AC = 4$ şi $BC = 5$.

Observăm că $AB^2 + AC^2 = BC^2$ şi deci triunghiul ABC este dreptunghic în A.

Rezultă $S = \frac{AC\cdot AB}{2} = \frac{BC\cdot h_a}{2}$ şi deci

$6 = \frac{5\cdot h_a}{2}$, de unde rezultă

$h_a = \frac{12}{5}$.

12) Să se calculeze lungimea laturii BC a triunghiului ABC, ştiind că $m(\hat{A}) = 90^0, m(\hat{B}) = 30^0$ şi $AB = 4\sqrt{3}$.

Triunghiul este dreptunghic în A şi $m(\hat{B}) = 30^0$ şi deci cateta AC care se opune unghiului de 30^0 este egală cu $\frac{BC}{2}$.

Din teorema lui Pitagora

$AB^2 + AC^2 = BC^2$, deci

$48 + \frac{BC^2}{4} = BC^2$ sau

$4 \cdot 48 = 3BC^2$, de unde

$BC = 8.$

13) Să se calculeze lungimile catetelor unui triunghi dreptunghic cu aria egală cu 18 şi măsura unui unghi 45^0.

Un triunghi dreptunghic cu un unghi 45^0 este isoscel, deci cele 2 catete au aceeaşi lungime. Cum aria triunghiului este egală cu semiprodusul catetelor, rezultă că, dacă notăm

$AB = AC = c$, rezultă că

$\frac{1}{2}c^2 = 18$, deci

$c^2 = 36$ şi

$c = 6.$

14) Să se demosntreze că într-un triunghi dreptunghic ABC cu $m(\hat{A}) = 90^0$ are loc $AD^2 = AB \cdot AC \cdot \sin A \cdot \sin C$, unde D este piciorul înălțimii din A.

Folosind definițiile funcțiilor trigonometrice în triunghiul dreptunghic avem că sinusul unui unghi ascuțit este raportul dintre cateta opusă şi ipotenuză.

Aplicând în triunghiurile dreptunghice DAB şi DAC avem

$\sin B = \frac{AD}{AB}$ şi

$\sin C = \frac{AD}{AC}$.

Înmulțind cele 2 relații membru cu membru rezultă $AB \cdot AC \cdot \sin A \cdot \sin C = AD^2$.

15) Să se calculeze aria paralelogramului $ABCD$, ştiind că $AB = 8, BC = 10$ şi $m(\widehat{BCD}) = 150^0$.

Aria paralelogramului este dublul ariei triunghiului ABC. Într-un paralelogram unghiurile alăturate sunt suplementare şi deci $m(\widehat{ABD}) = 30^0$. Rezultă că aria cerută este

$$S = 2 \cdot \frac{1}{2} AB \cdot BC \cdot \sin 30^0 = 80 \sin 30^0 = 40.$$

16) Să se calculeze raza cercului înscris în triunghiul cu lungimile laturilor de 13, 14, 15.

Avem $r = \frac{S}{p}$, unde S este aria triunghiului şi p semiperimetrul.

Cum $p = \frac{1}{2}(13 + 14 + 15) = 21$,

$p - a = 21 - 13 = 8, p - b = 21 - 14 = 7$ şi

$p - c = 21 - 15 = 6$.

Din formula lui Heron

$S = \sqrt{p(p-a)(p-b)(p-c)} = \sqrt{21 \cdot 8 \cdot 7 \cdot 6} = \sqrt{3^2 \cdot 7^2 \cdot 16} = 3 \cdot 7 \cdot 4$ şi $r = \frac{3 \cdot 7 \cdot 4}{21} = 4$.

17) Să se calculeze lungimea razei cercului circumscris unui triunghi cu lungimile laturilor 5, 7 şi 8.

Vom folosi $R = \frac{abc}{4S}$.

Calculăm S folosind formula lui Heron:

$S = \sqrt{p(p-a)(p-b)(p-c)}$. Rezultă

$S = \sqrt{10 \cdot 5 \cdot 3 \cdot 2} = 10\sqrt{3}$ şi deci

$r = \frac{5 \cdot 7 \cdot 8}{10\sqrt{3}} = \frac{28\sqrt{3}}{3}$.

Propunem spre rezolvare:

1) Să se calculeze lungimea laturii AC a triunghiului ABC, ştiind că $BC = \sqrt{2}$, $m(\widehat{BAC}) = 30^0$ şi $m(\widehat{ABC}) = 45^0$.

2) Să se calculeze raza cercului circumscris triunghiului ABC, ştiind că $AB = 3$ şi $m(\hat{C}) = 30^0$.

3) Să se determine lungimile laturii AC a triunghiului ABC, dacă $AB = 10, BC = 15$ şi $m(\hat{B}) = 60^0$.

4) Să se determine aria triunghiului ABC, ştiind că $AB = AC = 4$ şi $m(\hat{A}) = 30^0$.

5) Se consideră triunghiul ABC de arie egală cu 7. Să se calculeze lungimea laturii AB, ştiind că $AC = 2$ şi $m(\hat{A}) = 30^0$.

6) Să se calculeze aria unui dreptunghi $ABCD$, ştiind că $AC = 10$ şi $m(\widehat{BAC}) = 30^0$.

(Indicație: $m(\widehat{BAC}) = 30^0$, rezultă

$BC = \frac{1}{2}AC = 5,\ AB = \sqrt{AC^2 - BC^2} = 5\sqrt{3}$ şi aria

$ABCD = 2ariaABC = 2 \cdot \frac{1}{2} \cdot 5 \cdot 5\sqrt{3},$

altfel: în triunghiul dreptunghic ABC avem

$\sin 30^0 = \frac{BC}{10}$ şi

$\cos 30^0 = \frac{AB}{10}$ de unde

$BC = 5$ şi

$AB = 5\sqrt{3}$ etc.)

7) Să se calculeze lungimea razei cercului înscris în triunghiul cu lungimile laturilor egale cu $3, 5, 7$.

8) Fie triunghiul ABC cu $AB = 5, AC = 6$ şi $\cos A = \frac{3}{5}$. Să se calculeze raza cercului circumscris triunghiului.

(Indicație: din teorema cosinusului se află BC şi apoi

$R = \frac{abc}{4S}$. S se poate afla fie din formula lui Heron, fie din

$\cos A = \frac{3}{5}$ rezultă

$\sin A = \sqrt{1 - cos^2 A} = \frac{4}{5}$ şi $= \frac{1}{2} \cdot AB \cdot AC \cdot sinA$)